

N:o 245.

Af herrar **E. Hammarlund** och **F. Berg** i Stockholm, i *anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående löneroglering för folkskoleseminarierna.*

Uti propositionen n:o 73 till innevarande års Riksdag har Kungl. Maj:t för Riksdagen framlagt förslag angående ny reglering af löne- och pensionsförhållandena för lärarepersonalen vid rikets folkskoleseminarier. Beträffande afsikten med den kungl. propositionen yttrar herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet följande:

»Samtidigt med förslag till fullständig löneroglering för lärarne vid de allmänna läroverken anser jag förslag böra för Riksdagen framläggas angående reglering af lönerna för manliga och kvinnliga lärare vid folkskoleseminarierna. För närvarande kräfvcs nämligen samma behörighet för anställning såsom manlig adjunkt vid folkskoleseminarium som för erhållande af adjunktsbefattning vid allmänt läroverk. Vid sådant förhållande skulle, om löneförmånerna ställdes lägre för seminarierna än för läroverken, seminarierna med hänsyn till anställning af lärare komma att lida mycken skada. Och höjas löneförmånerna för de manliga seminarieadjunkterna, bör äfven den öfriga lärarepersonalen komma i åtnjutande af motsvarande löneförbättring.

Också hafva vid föregående tillfällen, då aflöningsförmåner beviljats eller förslag till lönerogleringar förelegat, de manliga seminarielärarne städse hufvudsakligen likställts med lärarne vid de allmänna läroverken.»

Enligt vår åsikt är det ej nog, att seminarielärarne likställas med lärarne vid de allmänna läroverken. Lönen borde i själfva verket vara högre, om dessa för folkundervisningen så betydelsefulla läroanstalter skola kunna draga till sig de bästa lärarekrafterna. Detta har undertecknad Hammarlund närmare utvecklat i en reservation till Andra Kammarens tillfälliga utskotts utlåtande n:o 35 vid 1902 års riksdag. I denna reservation yttras bland annat följande:

»Redan nu äro seminarieadjunkterna icke i allo likställda med läroverksadjunkterna. Men enligt mitt förmenande är det härvidlag icke nog att blott gifva de förra samma

ekonomiska ställning som de senare. Utbildningen af de blifvande folkskolelärarne måste ostridigt anses vara af ännu större och vidsträcktare betydelse samt därtill äfven ansvarsfullare än den lärareverksamhet, som utöfvas af adjunkterna vid de allmänna läroverken. Befattningen som seminarielärare kräfvär af sin innehafvare vissa särskilda egenskaper, som icke finnas hos hvarje lärare. Och då därtill lägges, att en skärpning i kompetensvillkoren med skäl blifvit ifrågasatt, inses det rättvisa uti att gifva seminarielärarne bättre löneförmåner än läroverksadjunkterna (såsom en följd häraf bör naturligtvis äfven seminarie- rektorerna få en motsvarande höjning).

Att något behöfver göras för att seminarieadjunktspplatserna i vårt land må blifva mera lockande än hvad nu är fallet, framgår noggsamt af det förhållandet, att då lärareplatser äro lediga vid seminarier, i regeln helt få sökande anmäla sig. Medan till lediga adjunkt- befattningar vid de allmänna läroverken ej sällan finnas 15 å 20 sökande, har det numera blifvit vanligt, att endast 2 å 3 sökande anmäla sig till en ledig seminarieadjunktspplats, ja, vid åtskilliga tillfällen har det händt, att den utnämmande myndigheten icke haft något val utan blott en sökande att hålla sig till.

Under senare åren har ock inträffat, att personer, som inträdt på seminarielärarebanan, efter någon tid lämnat denna och öfvergått till allmänna läroverkens tjänst. Seminarierna hafva på detta sätt förlorat flera framstående lärareförmågor.

För att vinna ändring i dessa missförhållanden finnes egentligen blott ett medel, och detta är att göra de ifrågavarande viktiga platserna i ekonomiskt hänseende så fördelaktiga, att de främsta pedagogiska förmågorna inom lärarekåren finna det fördelaktigt att erhålla dessa befattningar. Detta skulle enligt mitt förmenande vinnas, om man, med bibehållande i hufvudsak af den nuvarande kompetensen, dock med någon förstärkning för det speciella ändamål, hvarom nu är fråga, för seminarielärare fastställde lönen till samma belopp som för lektor vid allmänt läroverk eller åtminstone till ett belopp, som i *hvarje* lönegrad med 500 kronor öfverstege den lön, som är eller i framtiden kan varda fastställd för läroverksadjunkt. Då skulle man kunna äga grundad anledning att förvänta, att de främsta af de lärarekandidater, som tänka stanna vid adjunktsgarden, söka sig in vid seminarierna. Om seminarieadjunkt i afseende på löneförmåner i allo eller åtminstone i det närmaste likställdes med lektor vid allmänt läroverk, skulle ganska visst i stället för den nuvarande bristen på sökande domkapiteln blifva satta i tillfälle att göra sitt val bland ett större antal väl meriterade personer, och därmed skulle ock möjligheterna i hög grad ökas att få in vid seminarierna framstående lärareförmågor, skickade att ej blott bibringa de blifvande folkskolelärarne den erforderliga dugligheten för deras kall utan ock att ingifva dem kärlek till och hänförelse för det viktiga folkbildningsarbetet.

Då det här gäller ett jämförelsevis litet antal platser (i regeln tillsätts blott en å två nya seminarieadjunkter om året), skulle en åtgärd sådan som den här föreslagna icke kunna i stort sedt öfva någon ofördelaktig inverkan på de allmänna läroverken. Tvärtom skulle lärarebanan i det hela göras mera tilldragande, enär utsikterna till befordran ju blefve större. De ökade kostnader, som skulle uppstå genom ett bifall till förslaget, blefve ganska begränsade, då det här gäller en lärarekår, som för närvarande räknar endast 62 medlemmar. I allt fall blefve dessa ökade kostnader obestriddigen särdeles väl använda, och de skulle på ett kraftigt sätt bidraga till lärarebildningens och därmed äfven till folkbildningens höjande.»

Ehuru åtskilliga af de myndigheter, som nyligen yttrat sig i frågan, gjort uttalanden i förestående riktning, har Kungl. Maj:t icke funnit skäligh

biträda dessa förslag. Anledningen härtill angifves af departementschefen sålunda (sid. 26):

»Några af dem, som yttrat sig i ärendet, hafva afgifvit förslag dels angående en tilläggslön för seminarielärarne utöfver den lön, som motsvarar adjunktslön vid de allmänna läroverken, dels ock angående förändring i kompetensvillkoren för seminarielärarne och därpå grundad förhöjning i löneförmåner. Dessa förslag anser jag mig för närvarande icke kunna biträda. Därest en sådan omorganisation af folkskoleseminarierna framdeles kommer till stånd, att en högre kompetens för den skull blir erforderlig och i samband därmed större anspråk ställas på seminarielärarnes än på läroverkslärarnes arbete, torde tiden då vara inne att taga dessa ämnen under ompröfning.»

I Kungl. Maj:ts proposition n:o 50 omnämnes ock (sid. 114), att departementschefen har för afsikt att snarast möjligt inför Kungl. Maj:t föreslå åtgärders vidtagande i syfte att åvägabringa vissa ändringar i folkskoleseminariernas organisation». Det är att hoppas, att därvid äfven skall tagas i öfvervägande frågan om höjda kompetensfordringar och därmed äfven bättre löneförmåner för folkskoleseminariernas lärarepersonal. Båda dessa kraf äro nämligen alldeles oundgängliga, om dessa för vår folkundervisning så viktiga läroanstalter skola kunna uppfylla de anspråk, som med rätta måste ställas på dem.

Hvad som emellertid *nu* kan uppställas som en minimifordran är genomförandet af programmet: *full likställighet* mellan lärare vid folkskoleseminarierna och de allmänna läroverken samt en »*motsvarande löneförbättring*» för den öfriga lärarepersonalen vid folkskoleseminarierna.

Detta har dock *icke* blifvit iakttaget i den kungl. propositionen, ja, några grupper af lärare få rent af löneminskning i stället för löneförbättring.

I det följande yttra vi oss om de särskilda läraregrupper, angående hvilka en förändring i Kungl. Maj:ts proposition torde få anses vara önskvärd.

1. Rektorer.

Enligt Kungl. Maj:ts proposition skulle folkskoleseminariernas rektorer med afseende på löneförmåner intaga en ställning mellan rektorer vid realskolor och rektorer vid högre allmänna läroverk.

Såsom ledare af de läroanstalter, hvilka skola *utbildade lärare* för 93 procent af de skolpliktiga barnen, borde man helt naturligt söka erhålla de främsta pedagoger, som finnas i vårt land. Men detta är icke möjligt, så länge dessa rektorer äro *lägre* aflönade än rektorerna vid de högre allmänna läroverken. Hvad som minst kräfvcs är alltså, att folkskole-

seminariernas rektorer tillerkännas *samma* löneförmåner som rektorerna vid dessa läroverk.

Häremot invändes måhända, att den obligatoriska kompetensen för närvarande icke är densamma. Detta har emellertid ingen betydelse, ty om lönerna blifva lika, skola helt visst högre meriterade sökande anmäla sig till dylika platser, och garantien att få framstående pedagoger blir alldeles säkert större än under nuvarande förhållanden.

Med införande af likställighet beträffande löneförmånerna torde äfven en annan likställighet böra genomföras. I § 93 mom. 1 af stadgan för rikets allmänna läroverk föreskrifves:

»Rektor förordnas, där Kungl. Maj:t icke vill genom utnämning tillsätta rektors-
ämbetet, af Kungl. Maj:t på viss tid.»

Att en motsvarande bestämmelse för folkskoleseminarierna skulle vara af stor betydelse ligger i öppen dag och behöfver ej närmare utvecklas. Naturligtvis skulle en dylik föreskrift tillämpas endast i den mån den ej kränkte enskild persons rätt.

För närvarande äro två rektorsplatser lediga, och det kan antagas, att inom den närmaste framtiden ytterligare ett par platser blifva lediga, hvadan tidpunkten för genomförandet af en dylik reform synes särdeles lämplig.

Vi föreslå alltså:

att seminariernas rektorer likställas med de högre allmänna läroverkens rektorer i fråga om löne- och pensionsförmåner med rätt för Kungl. Maj:t att, där så finnes skäligt, förordna rektor på viss tid.

2. Manliga adjunkter.

Dessa skulle enligt Kungl. Maj:ts proposition få samma lön som adjunkterna vid de allmänna läroverken. Förutom lön af statsmedel åtnjuta emellertid adjunkterna vid de allmänna läroverken i vissa städer (för närvarande Stockholm och Göteborg) hyresbidrag af kommunen. Dessa hyresbidrag hafva naturligtvis tillkommit för att äfven städer med dyrare lefnadskostnader må kunna draga till sig begåfvade lärarekrafter för undervisning af därvarande läroverksungdom. Gifvet är, att på dylika platser folkskoleseminarierna få stå tillbaka för de allmänna läroverken, hvilka helt naturligt eröfra de bästa lärarne.

Med hänvisning till den motivering, som finnes å sid. 21 och 22 i Kungl. Maj:ts proposition n:o 73, föreslå vi,

att manliga adjunkter vid folkskoleseminarier, belägna i städer, där kommunalt hyresbidrag utgår till de allmänna läroverkens adjunkter, må

af statsmedel åtnjuta hyresbidrag under den tid och till det belopp, som läroverksadjunkterna i dessa städer uppbära dylikt bidrag af respektive kommuner.

I ännu ett afseende äro seminarieadjunkterna sämre lottade än sina kolleger vid läroverken.

Enligt Kungl. Maj:ts proposition n:o 73 (sid. 3) skulle den tid, som i afseende å lönetursberäkning tillgodokommer ämneslärare vid allmänt läroverk eller högre lärarinneseminarier vid öfvergång i folkskoleseminariernas tjänst, få honom tillgodoräknas beträffande lönetursberäkning vid dessa seminarier.

Men enligt Kungl. Maj:ts proposition n:o 50 (sid. 7) skulle lärare vid folkskoleseminarierna samt vid högre lärarinneseminarier efter vunnen befordran vid de allmänna läroverken endast få räkna sig föregående tjänstgöring till godo för uppflyttning i högre lönegrad på sätt är föreslaget för extra ordinarie lärare, d. v. s. de fem första årens tjänstgöring vid seminarium skulle ej få medräknas.

Alltså: ordinarie rektor och adjunkt vid folkskoleseminarium är från de allmänna läroverkens synpunkt blott extra lärare.

Följden häraf blir naturligtvis den, att en ung lärarekandidat hellre söker sig in vid läroverket än vid seminarium, ty om han icke skulle trifvas med sin tjänstgöring vid seminarium utan vill öfvergå till läroverket, förlorar han intill fem tjänsteår.

Äfven härvidlag bör likställighet införas, men då den ändring, som härför är behöflig, gäller propositionen angående löne reglering för de vid rikets allmänna läroverk anställda lärare, komma vi i en särskild motion att göra det yrkande, som må anses nödigt för genomförande af nu sist omhandlade önskemål.

3. Kvinnliga adjunkter.

Dessa åtnjuta för närvarande aflöningsförmåner i fem lönegrader med följande belopp:

		1:a:	2:a:	3:e:	4:e:	5:e:
Lön	kronor	1,750,	2,250,	2,750,	3,250,	3,500
Dyrtidstillägg	»	175,	225,	275,	325,	350
Summa kronor		1,925,	2,475,	3,025,	3,575,	3,850

Enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle löneförmånerna hädanefter blifva:

Lön	kronor	1,300,	1,650,	2,000,	2,350,	—
Tjänstgöringspenningar	»	700,	850,	1,000,	1,150,	—
Summa kronor		2,000,	2,500,	3,000,	3,500,	—

Under den första femårsperioden skulle alltså kvinnlig adjunkt årligen erhålla 75 kronor mer än nu, under andra femårsperioden en årlig förhöjning af 25 kronor, under tredje femårsperioden däremot en årlig minskning af 25 kronor och under fjärde femårsperioden en årlig minskning af 75 kronor. Slutligen skulle kvinnlig adjunkt, som tjänstgjort 20 år, endast få 3,500 kronor, medan hon nu erhåller 3,850 kronor — alltså en löne-minskning af icke mindre än 350 kronor årligen. Detta kan näppeligen kallas att »komma i åtnjutande af motsvarande löneförbättring», helst om man tillika tager i betraktande, att antalet tjänstgöringsveckor per år skulle ökas från 36 till 38.

De kvinnliga adjunkterna hafva minst lika dryg tjänstgöring som de manliga. Härtill kommer, att vid de seminarier, där kvinnliga adjunkter tjänstgöra, i främsta rummet dessa pläga utses till klassföreståndarinnor. Härigenom ökas än ytterligare deras arbete.

Skillnaden mellan slutlönen för manlig adjunkt (5,000 kronor) och för kvinnlig adjunkt (3,500 kronor) synes oss alltså väl stor. Men enär de kvinnliga adjunkterna skulle blifva pensionsberättigade tidigare än de manliga, är någon skillnad i lön berättigad. För att emellertid lönesättningsmå undvikas och de kvinnliga adjunkterna lika väl som de manliga bibehållas vid fem lönegrader, synas följande löneförhöjningar lämpligen kunna för dem ifrågasättas:

	1:a:	2:a:	3:e:	4:e:	5:e:
Lön	1,350	1,700	2,050	2,400	2,700
Tjänstgöringspenningar	» 750	» 900	» 1,050	» 1,200	» 1,300
Summa kronor	2,100	2,600	3,100	3,600	4,000

Pensionen skulle sålunda efter 55 lefnads- och 25 tjänsteår blifva 2,700 kronor, under det manlig adjunkt skulle efter 65 lefnads- och 35 tjänsteår erhålla 3,400 kronors pension.

Vårt förslag blir alltså:

att för kvinnlig adjunkt fastställes lön i fem lönegrader å 1) 1,350 kronor 2) 1,700 kronor, 3) 2,050 kronor, 4) 2,400 kronor och 5) 2,700 kronor, jämte tjänstgöringspenningar å respektive 750, 900, 1,050, 1,200 och 1,300 kronor.

4. Musiklärare.

En jämförelse mellan de af Kungl. Maj:t föreslagna aflöningsförhöjningarna för musiklärare vid folkskoleseminarierna samt för dylik lärare vid de allmänna läroverken och realskolorna ställer sig på följande sätt, därvid första talet betecknar årslönen i första lönegraden, det andra antalet tjänstgöringstimmar i veckan, det tredje utgör kvoten mellan dessa båda och angifver arfvodet per veckotimme, det fjärde lönegradernas antal:

	Lön kronor.	Tjänstgörings- timmar pr vecka.	Lön pr veckotimme kronor.	Antal lönegrader.
vid högre allmänt läroverk ...	1,100	12	91: 66	4
» realskola.....	550	6	91: 66	3
» seminarium	1,400	18	77: 77	3

Enligt det föreliggande lönerigeringsförslaget anses det alltså mera maktpåliggande att i sång och musik undervisa barn inom folkskoleåldern och ett par år däröfver än att *utbilda lärare* för samma ålder.

Då de vid seminarierna anställda musiklärarne ej blott böra vara skickliga att gifva lärjungarna en god undervisning utan ock — utöfver hvad som kräfvdes vid de allmänna läroverken — kompetenta att handleda seminariets lärjungar i *konsten att undervisa* i sång, anse vi, att de böra i afseende på löneförmåner åtminstone likställas med motsvarande lärare vid de högre allmänna läroverken.

Vi föreslå alltså:

att manlig eller kvinnlig lärare i musik och sång må för 18 timmars undervisning i veckan åtnjuta arfvode i fyra aflöningsgrader å 1) 1,600 kronor, 2) 1,800 kronor, 3) 2,000 kronor och 4) 2,200 kronor, med rätt att för öfverskjutande timantal åtnjuta ersättning i enlighet med hvad Kungl. Maj:t föreslagit för sång- och musikleärare vid högre allmänt läroverk.

5. Teckningslärare.

En liknande jämförelse som den i näst föregående punkt åberopade ställer sig för teckningslärarne sålunda:

	Lön kronor	Tjänstgörings- timmar pr vecka	Lön pr veckotimme kronor	Antal lönegrader
vid högre allmänt läroverk...	1,400	15	93: 33	4
» realskola	700	8	87: 50	3
» seminarium	1,000	14	71: 42	3

För vinnande af likställighet med teckningslärarne vid de högre allmänna läroverken få vi — med hänvisning till hvad i nästföregående punkt blifvit andraget — föreslå:

att manlig eller kvinnlig lärare i teckning må för 14 timmars undervisning i veckan åtnjuta arfvode i fyra aflöningsgrader å 1) 1,400 kronor, 2) 1,600 kronor, 3) 1,800 kronor och 4) 2,000 kronor, med rätt att för hvad timantalet pr vecka öfverskjuter 15 åtnjuta ersättning i enlighet med hvad Kungl. Maj:t föreslagit för teckningslärare vid högre allmänt läroverk.

6. Vikarierande kvinnlig adjunkt.

Hittills hafva löneförmånerna för manlig och kvinnlig vikarierande adjunkt varit desamma, nämligen:

	Med full kompetens:	Utan full kompetens:
Arfvode	1,800 kronor	1,500 kronor
Dyrtidstillägg	180 »	150 »
	<hr/>	<hr/>
	Summa 1,980 kronor	1,650 kronor

Enligt Kungl. Maj:ts proposition skulle vikarierande manlig seminarieadjunkt likställas med vikarierande läroverksadjunkt. Arfvodet skulle höjas till respektive 2,000 och 1,800 kronor.

Vikarierande kvinnlig seminarieadjunkt skulle däremot få *lägre* ersättning än för närvarande, i det att arfvodet blifvit föreslaget till 1,800 kronor för kvinnlig adjunkt med full kompetens och 1,500 kronor för den, som icke har full kompetens — och detta oaktadt den årliga tjänstgöringstiden förlängts med två veckor samt hädanefter dylik lärarinna skulle för uppflyttning i högre lönegrad endast få räkna sig till godo den tid utöfver fem år, lärarinnan tjänstgjort såsom extra ordinarie vid folkskoleseminarium, medan hon nu får räkna *hela* denna tjänstgöringstid.

Här inträder alltså en betydande försämring, och då det synes vara af stor vikt att kunna till utbildningsanstalterna för lärarinnor draga de mest framstående lärarinnekrafter, som äro till finnandes i vårt land, anse vi,

att vikarierande kvinnlig adjunkt, därest hon aflagt sådana kunskapsprof, som äro stadgade för behörighet att utnämnas till adjunkt, samt genomgått profårskurs eller eljest fullgjort villkoren för behörighet till adjunkt-befattning, bör tillerkännas arfvode å 2,000 kronor men i annat fall arfvode å 1,800 kronor.

Det skulle enligt vår mening varit önskligt, att äfven de manliga vikariernas arfvoden satts högre än hvad Kungl. Maj:t föreslagit för att sålunda åt seminarierna förvärfva unga, skickliga lärarekrafter. Men då Kungl. Maj:t ej ifrågasatt mer än 2,000 kronor för de vid läroverken anställda, fullt kompetenta vikarierna, skola vi ej göra något förslag härutinnan för att icke rubba likställighetsprincipen.

7. Manlig lärare vid seminarieöfningskola.

Vi komma nu till den grupp af lärare, som i den kungl. propositionen blifvit mest styfmoderligt behandlade, nämligen de vid seminariernas öfningskolor anställda lärare och lärarinnor.

Dessa befattningar äro särdeles ansvarsfulla och mycket kräfvande. Det är nämligen på deras innehafvare, som de blifvande folkskollärarnes *praktiska* utbildning väsentligen beror. Sådana åtgärder borde därför vidtagas, att eliten af landets folkskollärarekår funne med sin fördel förenligt att anmäla sig till dessa tjänster.

Före 1902 hade manlig lärare vid seminarieöfningsskola ett begynnelsearfvode af 1,500 kronor och fick tillika komma i åtnjutande af dyrtidstillägg. Kungl. Maj:t ansåg det emellertid vara *nödvändigt* (Kungl. Maj:ts proposition n:o 1 år 1901, åttonde hufvudtiteln, sid. 128), att begynnelsearfvodet höjdes till 1,800 kronor med ett ålderstillägg å 600 kronor. Riksdagen beslöt för tillfället i stället, att tre ålderstillägg å 300 kronor skulle utgå, men att begynnelsearfvodet skulle stå kvar vid 1,500 kronor. I följd häraf förlorade dessa lärare rätt till dyrtidstillägg. De hafva fått börja med ett arfvode af 1,500 kronor, medan de år 1901 åtnjöto 1,650 kronor.

Manlig lärare i läsämnen i seminarieöfningsskola åtnjuter alltså för närvarande arfvode i fyra aflöningsgrader å 1) 1,500 kronor, 2) 1,800 kronor, 3) 2,100 kronor och 4) 2,400 kronor.

Kungl. Maj:t föreslår i den föreliggande propositionen, att *alldeles samma aflöningsgrader* skola fortfarande gälla men tjänstgöringstiden ökas från 36 till 38 veckor, alltså i själfva verket en löneförsämring.

Man gör med skäl anspråk på, att seminariernas öfningsskolor skola vara mönsterskolor, och att lärarne där skola vara en värdig föresyn för de unga lärarekandidaterna såväl med hänsyn till undervisningen och besörjandet af sina tjänsteåligganden i skolan i öfrigt som ock med hänsyn till sina personligheter. Att dessa anspråk äro fullt berättigade, blir klart, när man besinnar, hvilket stort inflytande dessa lärare öfva på seminariernas elever såväl genom den direkta befattning, de hafva med deras handledning och öfning i undervisningens svåra konst, som ock genom sitt exempel.

Det ligger *sålunda* stor makt uppå, att dessa tjänster komma att upprätthållas af de *bästa krafterna inom folkskollärarekåren*. Därför bör icke heller något försummas, som kan vara ägnadt att draga till seminariernas öfningsskolor begåfvade, kunnige och framför allt intresserade folkskollärare. Klart är, att det förnämsta villkoret för att dessa skolor — i konkurrensen med de vanliga folkskolorna om lärare med de nyss angifna förutsättningarna — skola kunna afgå med seger är det, att löne- och pensionsförhållandena ställas så fördelaktigt, att ett utbyte af en fördelaktigt aflönad folkskolläraretjänst mot en tjänst vid något seminariums öfningsskola tillför vederbörande någon ekonomisk förmån, icke tvärtom.

Nu är emellertid förhållandet det, att manlig folkskollärare i åtskilliga städer (Stockholm, Sundsvall och Halmstad) ätnjuter i *alla* lönegraderna *högre lön* än ämneslärare vid seminarieöfningsskola, och i flera andra städer hafva lärarne alldeles samma lön.

Besinnar man, att arbetet i öfningsskolorna är i hög grad ansträngande och för krafterna slitande, så inser man, att det knappast kan vara nog, när de hafva samma lön och villkor som folkskolornas lärare; de böra hafva något *därutöfver*.

Af synnerlig vikt för dessa lärare och lärarinnor, om de skola kunna rätt fylla sin uppgift, är helt naturligt, att de följa med utvecklingen på sitt område. Efterblifvenhet härvidlag skulle snart visa sig olycksbringande. Men de medel och vägar, som stå läraren till buds att öka sitt vetande, vidga sin blick och vidmakthålla sitt intresse — anskaffandet af litteratur, besök vid skolmöten, studieresor m. m. — kan han ej nå utan ekonomiska uppoffringar.

I allt detta finna vi en anledning att yrka på förbättrade ekonomiska villkor för dessa lärare. Om i hvarje aflöningsgrad arvodet höjdes med 200 kronor, skulle seminarierna kunna täfla med de större städerna om att få de bästa lärarekrafterna. Då vid de 8 manliga seminarierna endast 16 dylika lärare äro anställda, skulle utgiften för statsverket blifva ganska ringa. Vi föreslå alltså:

att för manlig lärare i läsämnen i seminariums öfningsskola må utgå arfvode i fyra aflöningsgrader å 1) 1,700 kronor, 2) 2,000 kronor, 3) 2,300 okronor och 4) 2,600 kronor.

Men det är ej blott rörande dessa lärares lönevillkor utan ock beträffande deras pensionsförhållanden, som en förbättring är i högsta grad af behovet påkallad.

I sin motivering till det föreliggande löneregleringsförslaget framhåller departementschefen (sid. 33), att lärare, som från tjänst vid folkskola vinner anställning vid något seminariums öfningsskola, skall äga rätt att vid lönetursberäkning medtaga sin tjänstgöring i folkskola, och anför såsom motiv härför, att »framstående folkskollärare i annat fall skulle draga sig för att söka anställning vid seminariernas öfningsskolor».

Genom denna bestämmelse har *ett* hinder blifvit undanröjdt för öfvergången från folkskola till seminariernas öfningsskolor.

Ett annat kvarstår likväl, som är ännu mer beaktansvärdt. Det är nämligen icke mycket sannolikt, att framstående lärare, som vid folkskola nått fram till en eller annan högre lönegrad och där torde hafva lika stor eller i det närmaste lika stor lön som i motsvarande lönegrad vid seminarie-

öfnings-skolan men i många fall därjämte utsikt till erhållande af tilläggs-pension, skola känna synnerlig lust att utbyta det lugnare arbetet i en vanlig folkskola mot det mera ansvarstunga och mera slitande uti en öfnings-skola, särskildt så länge pensionsförhållandena där icke äro bättre ordnade än nu är fallet.

Det enda, som rörande dessa lärarares pension finnes anfördt i den kungl. propositionen, står att läsa å sid. 36 och lyder sålunda:

»Lärarne i öfnings-skolorna äro jämlikt nådiga cirkulärbrevet af den 31 december 1877 delaktiga i folkskollärarnes pensionsinrättning. Något stadgande om pensionsrätt för dessa lärare är sålunda ej érforderligt.»

Alltså: eftersom dessa lärare för närvarande åtnjuta pension från folkskollärarnes pensionsinrättning med 750 kronor, skulle något ytterligare stadgande härom ej vara érforderligt.

Adjunkt skall enligt det föreliggande förslaget vid afskedstagandet komma i åtnjutande af en pension af 3,400 kronor, lärarinna med adjunkts tjänstgöring får 2,350 kronor och lärare i öfningsämnen 75 % af lönen med tillhörande ålderstillägg. Men en ämneslärare i öfnings-skolan skulle endast få 750 kronor eller omkring 31 % af lönen med tillhörande ålderstillägg.

Jämföra vi dessa lärares ställning i afseende på deras pensionsförhållanden med folkskollärarnes i större och medelstora stadssamhällen, finna vi, att de förstnämnda stå mycket tillbaka. I flera städer har man nämligen insett, att den procent af lönen, som under nuvarande förhållanden utgår såsom pension från folkskollärarnes pensionsinrättning, är allt för låg. Tilläggs-pension utgår därför af kommunmedel, så att på flera ställen pensionen är för manlig folkskollärare 1,200—1.500 kronor, ja, i en stad (Göteborg) har folkskolestyrelsen för sin del godkänt ett pensionsreglemente, enligt hvilket pensionen skulle kunna uppgå till sammanlagdt 1,680 kronor (70 procent af högsta lönebeloppet) — allt i afsikt att kunna förvärfva goda lärarekrafter.

Med dessa jämförelser för ögonen synes det oss, som fastställandet af pensionen för ämneslärare i öfnings-skolan till jämnhöjd med lärares i öfningsämnen eller till 75 % af lönen med tillhörande ålderstillägg icke kan anses annat än som en gård af klokhet och rättvisa.

Vid ordnandet af denna pensionsangelägenhet bör man emellertid icke kasta öfver bord den hittills gällande bestämmelsen om pensionsrätt för dessa lärare i folkskollärarnes pensionsinrättning, enär därigenom en öfvergång från folkskolan till öfnings-skolorna och tvärtom skulle försvåras för att icke säga omöjliggöras. Det är ej heller nödigt, då något hinder icke lär möta för att pensionen utgår från tvenne håll: från folkskollärarnes pensionsinrättning med så stort belopp, som högst därifrån kan erhållas,

och från allmänna indragningsstaten med skillnaden mellan detta belopp och pensionen i dess helhet.

Det ifrågasatta pensionsbeloppet bör manlig lärare hafva rätt att åtnjuta vid den tidpunkt, då han enligt Kungl. Maj:ts proposition skall vara skyldig att från tjänsten afgå eller vid uppnådda 60 lefnads- och 30 tjänsteår.

Vårt yrkande i denna punkt blir alltså:

att pensionsbeloppet för manlig lärare i läsämnen i seminariums öfnings-skola skall utgöra tre fjärdedelar af det befattningen åtföljande arfvode med ålderstillägg, dock att från allmänna indragningsstaten endast utgår skillnaden mellan det belopp, som erhålles från folkskolläraernes pensionsinrättning och pensionen i dess helhet.

8. Kvinnlig lärare vid seminarieöfningskola.

I olikhet med de manliga lärarne åtnjuta de kvinnliga lärarne i öfningskola dyrtidstillägg. Deras löneförmåner äro för närvarande följande:

	Grundlön:	Efter 5 år:	Efter 10 år:
Arfvode..... kronor	1,500,	1,500,	1,800,
Dyrtidstillägg	» 150,	150,	180.
Summa kronor	1,650,	1,650,	1,980.

Af Kungl. Maj:t föreslås arfvode i tre aflöningsgrader å 1) 1,500 kronor, 2) 1,650 kronor och 3) 1,800 kronor.

Löneregleringen innebär alltså för dessa lärarinnor en rätt väsentlig *minskning* i inkomster, nämligen under de fem första tjänsteåren från 1,650 till 1,500 kronor och under tiden efter de tio första tjänstgöringsåren från 1,980 till 1,800 kronor. Detta jämte förlängd tjänstgöringstid är hvad dessa lärarinnor skulle få efter att hafva länge väntat på en verklig löneförbättring.

Lämpligast synes det oss — för undvikande af en dylik nedsättning — att begynnelsearfvodet höjes med 100 kronor utöfver hvad Kungl. Maj:t föreslagit, samt att ålderstilläggen blifva lika många som för manlig lärare, men utgå med ett belopp, som är 100 kronor lägre. De ifrågavarande lärarinnornas antal uppgår till inalles endast 13.

Med hänvisning till hvad i nästföregående punkt blifvit andraget föreslå vi:

att kvinnlig lärare i läsämnen i seminariums öfningskola må åtnjuta arfvode i fyra aflöningsgrader å 1) 1,600 kronor, 2) 1,800 kronor, 3) 2,000 kronor och 4) 2,200 kronor.

Naturligtvis böra dessa lärarinnor i likhet med många af sina kamrater vid folkskolorna komma i åtnjutande af »tilläggs pension» utöfver hvad som utgår från folkskollärarnes pensionsinrättning, och bör pensionen utgå efter enahanda grunder, som i näst föregående punkt blifvit närmare utvecklade. Pensionsåldern synes emellertid böra för dessa lärarinnor inträda vid samma ålder som för kvinnlig adjunkt eller vid uppnådda 55 lefnadsår. De 30 tjänsteåren böra däremot bibehållas, enär detta fordras för hel pension från folkskollärarnes pensioninrättning. Vid 55 lefnadsår torde ock dessa lärarinnor i regeln hafva 30 tjänsteår.

Vi föreslå sålunda:

att kvinnlig lärare i läsämnen i seminariums öfningsskola skall hafva rättighet och skyldighet att vid uppnådda 55 lefnadsår och 30 tjänsteår med pension från tjänsten afgå, Kungl. Maj:t dock obetaget att tillåta den pensionsberättigade att vid tjänsten kvarstå, därest och så länge hon pröfvas i tjänsten kunna på ett tillfredsställande sätt gagna det allmänna, samt

att pensionsbeloppet skall utgöra tre fjärdedelar af det befattningen åtföljande arfvode med ålderstillägg att utgå enligt de grunder, som i näst föregående punkt blifvit angifna.

Folkskoleseminarierna hafva under senaste tiden varit utsatta för allvarsamma anmärkningar såväl i tidningar och broschyrer som ock i föredrag och diskussioner. Stränga omdömen hafva fällts angående dessa viktiga läroanstalters efterblifna ställning.

I åtskilliga fall torde nog omdömena hafva varit i någon mån öfverdrifna, framför allt därutinnan, att fel, som förekommit vid några seminarier, betraktats såsom allmängiltiga. Oafsedt dessa öfverdrifter torde, i stort sedt, anmärkningarna hafva fog för sig och vara förtjänta af allvarligt beaktande.

Här behöfves uppenbarligen en uppräckning. Men främsta villkoret härför är att skaffa seminarierna skickliga lärarekrafter, och detta får man ej, om man i ekonomiskt afseende ställer seminarielärarne på ett lägre plan än de högre allmänna läroverkens lärare.

Det är för att vinna full likställighet mellan de vid seminarierna och de vid högre allmänna läroverken anställda lärarne och för att äfven den öfriga lärarepersonalen vid seminarierna må komma i åtnjutande af motsvarande löneförbättring, som vi funnit oss af intresse för folkundervisningen manade att framkomma med denna motion.

Med stöd af hvad i det föregående blifvit andraget få vi till sist hemställa:

dels att Riksdagen måtte besluta följande ändringar och tillägg i Kungl. Maj:ts proposition n:o 73 angående lönereglering för folkskoleseminarierna:

1) att folkskoleseminariernas rektorer likställas med de högre allmänna läroverkens rektorer i fråga om löne- och pensionsförmåner med rätt för Kungl. Maj:t att, där han så finner skäligt, förordna rektor på viss tid;

2) att manliga adjunkter vid folkskoleseminarier, belägna i städer, där kommunalt hyresbidrag utgår till de allmänna läroverkens adjunkter, må af statsmedel åtnjuta hyresbidrag under den tid och till det belopp, som läroverksadjunkterna i dessa städer uppbära dylikt bidrag af respektive kommuner;

3) att kvinnlig adjunkt äger åtnjuta lön i fem lönegrader å 1) 1,350 kronor, 2) 1,700 kronor, 3) 2,050 kronor, 4) 2,400 kronor och 5) 2,700 kronor, jämte tjänstgöringspenningar å respektive 750, 900, 1,050, 1,200 och 1,300 kronor;

4) att manlig eller kvinnlig lärare i musik och sång må för 18 timmars undervisning i veckan åtnjuta arfvode i fyra aflöningsgrader å 1) 1,600 kronor, 2) 1,800 kronor, 3) 2,000 kronor och 4) 2,200 kronor med rätt att för öfverskjutande timantal åtnjuta ersättning i enlighet med hvad Kungl. Maj:t föreslagit för sång- och musiklärare vid högre allmänt läroverk;

5) att manlig eller kvinnlig lärare i teckning må för 14 timmars undervisning i veckan åtnjuta arfvode i fyra aflöningsgrader å 1) 1,400 kronor, 2) 1,600 kronor, 3) 1,800 kronor och 4) 2,000 kronor med rätt att för hvad timantalet pr vecka öfverskjuter 15 åtnjuta ersättning i enlighet med hvad Kungl. Maj:t föreslagit för teckningslärare vid högre allmänt läroverk;

6) att vikarierande kvinnlig adjunkt, därest hon aflagt sådana kunskapsprof, som äro stadgade för behörighet att utnämnas till adjunkt, samt genomgått profårskurs eller eljest fullgjort villkoren för behörighet till adjunktsbefattning, tillerkännes arfvode å 2,000 kronor men i annat fall arfvode å 1,800 kronor;

7) att manlig lärare i läsämnen i seminariums öfningsskola må åtnjuta arfvode i fyra aflöningsgrader å 1) 1,700 kronor, 2) 2,000 kronor, 3) 2,300 kronor och 4) 2,600 kronor;

8) att kvinnlig lärare i läsämnen i seminariums öfningsskola må åtnjuta arfvode i fyra aflöningsgrader å 1) 1,600 kronor, 2) 1,800 kronor, 3) 2,000 kronor och 4) 2,200 kronor;

9) att manlig lärare i läsämnen i seminariums öfningsskola skall hafva rättighet och skyldighet att vid uppnådda 60 lefnadsår och 30 tjänsteår samt kvinnlig lärare i läsämnen i seminariums öfningsskola vid uppnådda 55 lefnadsår och 30 tjänsteår med pension från tjänsten afgå, Kungl. Maj:t dock obetaget att tillåta sådan lärare eller lärarinna att vid tjänsten kvarstå, därest och så länge den pensionsberättigade pröfvas i tjänsten kunna på ett tillfredsställande sätt gagna det allmänna;

10) att pensionsbeloppet för såväl manlig som kvinnlig lärare i läsämnen vid seminariums öfningsskola skall utgöra tre fjärdedelar af det befattningen åtföljande arfvode med ålderstillägg, dock att från allmänna indragningsstaten endast utgår skillnaden mellan det belopp, som erhålles från folkskollärarnes pensionsinrättning, och pensionen i dess helhet;

dels ock att Riksdagen måtte för genomförande af förestående ändringar och tillägg höja det på ordinarie stat under riksstatens åttonde hufvudtitel uppförda anslaget till seminarier för folkskollärares bildande med det belopp, som i följd häraf finnes vara erforderligt.

Stockholm den 6 april 1904.

Emil Hammarlund.

Fridtjuv Berg.